

Městský soud v Praze

Slezská 9
120 00 Praha 2

Datovou schránkou

V Brně dne 23. 6. 2022

Ke sp. zn. 14 A 101/2021

Žalobci:

a) Klimatická žaloba ČR, z. s., se sídlem V Šáreckém údolí 281/54, Dejvice, 160 00 Praha 6,
IČO: 083 25 146,

[Redacted text block]

Zastoupení:

Mgr. Pavlem Černým, advokátem zapsaným v seznamu ČAK pod ev. č. 12813 se sídlem
v Brně, Údolní 33, 602 00 Brno

Žalovaní:

Ministerstvo životního prostředí, se sídlem Vršovická 1442/65, Vršovice, Praha 10, 100 00,
IČO: 001 64 801

Ministerstvo průmyslu a obchodu, se sídlem Na Františku 1039/32, Staré Město, 110 00
Praha, IČO: 476 09 109

Ministerstvo zemědělství, se sídlem Těšnov 65/17, Praha 1, 110 00, IČO: 000 20 478

Ministerstvo dopravy, se sídlem nábřeží Ludvíka Svobody 1222/12, Praha 1, 110 00 Praha,
IČO: 660 03 008

**Vyjádření žalobců
k rozsudku Nejvyššího správního soudu**

I. Dosavadní průběh řízení

- [1] Žalobci se žalobou podanou dne 21. 4. 2021 u Městského soudu v Praze (dále „**městský soud**“), domáhali ochrany před trvajícím nezákonným zásahem žalovaných do svých veřejných subjektivních práv, spočívajícím v pasivitě (nezákonné nečinnosti) žalovaných **v oblasti ochrany před změnou klimatu** a jejími škodlivými následky. Žalobci v žalobě tvrdili, že nečinností žalovaných v oblasti ochrany klimatu došlo k nezákonným zásahům do jejich práva na život, na ochranu zdraví, na příznivé životní prostředí, vlastnického práva, práva podnikat, práva na ochranu soukromého a rodinného života a práva na samosprávu, která jsou zaručena Ústavou, Listinou základních práv a svobod (dále jen „**Listina**“) a Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „**Úmluva**“). Žalobci tvrdili, že žalovaní porušují povinnost přijímat dostatečná opatření ke snižování emisí skleníkových plynů („**mitigační opatření**“) a povinnost přijímat dostatečná opatření, týkající se přizpůsobení života společnosti následkům klimatických změn („**adaptační opatření**“).
- [2] Městský soud v Praze (dále jen „**městský soud**“) žalobě částečně vyhověl rozsudkem ze dne 15. 6. 2022, č. j. 14 A 101/2021 – 248 (dále „**rozsudek městského soudu**“), ve kterém konstatoval, že žalovaná ministerstva zasáhla do práva žalobců na příznivé životní prostředí dle čl. 35 Listiny tím, že nepřijala dostatečná opatření ke snížení emisí skleníkových plynů o 55 % do roku 2030 ve srovnání s rokem 1990.
- [3] Nejvyšší správní soud rozsudek městského soudu rozsudkem ze dne 20. 2. 2023, č.j. 9 As 116/2022, (dále „**rozsudek NSS**“) zrušil a vrátil věc městskému soudu k dalšímu řízení.
- [4] Městský soud se žalobců přípisem č. j. 14 A 101/2021-370, doručeným dne 24. 5. 2023, **dotázal, zda budou podanou zásahovou žalobu doplňovat**. Pro případ doplnění žaloby městský soud žalobce požádal, aby vymezili konkrétní oblasti, ve kterých došlo k porušení zákonných povinností žalovaných a jak konkrétně tím byla zasažena práva žalobců. Žalobci k výzvě soudu **tímto ve stanovené lhůtě doplňují původní žalobu**, včetně změny žalobního návrhu a jeho zdůvodnění.

II. Skutkový stav - doplnění

- [5] V souladu s odst. 170 rozsudku NSS a § 87 odst. 1 s.ř.s. bude městský soud rozhodovat na základě skutkového stavu zjištěného ke dni svého rozhodnutí. Žalobci proto nad rámec skutkového stavu popsaného v žalobě (str. 5-8) doplňují **nové informace o vývoji klimatické krize** a jejich dopadech na práva jednotlivců, včetně žalobců.
- [6] Žalobci k původní žalobě předložili jako jeden z důkazů Shrnutí zvláštní zprávy „Global Warming of 1.5 °C“ (2018), zpracované Mezivládním panelem pro změnu klimatu - IPCC (str. 5 žaloby). Mezivládní panel pro změnu klimatu následně vydal v roce 2023 novou, již **šestou hodnotící zprávu s nejnovějšími údaji o vývoji změny klimatu** (dále též „**IPCC 2023**“).¹ Tato zpráva potvrzuje závěry zprávy z roku 2018, přináší ale i některé nové poznatky, které vypovídají o tom, že situace je ještě závažnější, než jak byla předpovídána před pěti lety.

¹ AR6 Synthesis Report Climate Change 2023 - Summary for Policymakers (ENG), dostupné z: https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_SPM.pdf.

- [7] **Globální oteplení již v roce 2020 dosáhlo 1,2 °C oproti předindustriální éře.**² Dostupná data ukazují, že už **v nejbližší době budou všechny regiony na světě čelit vyšší míře negativních projevů klimatické změny**, jako je zvýšená úmrtnost a nemocnost, záplavy v pobřežních a jiných nízkopoložených oblastech, ztráta biodiverzity v suchozemských, sladkovodních a oceánských ekosystémech (zejména v lesích a korálových útesech) či nižší produkce potravin.³
- [8] S možností „zkrotit“ globální oteplování na přijatelnou úroveň a **vyhnout se překročení kritické hranice 1,5 °C** počítají pouze **nejambicióznější scénáře vývoje**, které Mezivládní panel pro změnu klimatu (dále „IPCC“) modeloval.⁴ Pokud by tohoto cíle lidstvo chtělo dosáhnout, muselo by **již v tomto desetiletí učinit zásadní kroky** ke snížení emisí skleníkových plynů ve všech klíčových odvětvích.⁵ Při současných opatřeních může podle nejnovějších odhadů vzrůst do roku 2100 úroveň oteplení o 3,2 °C a při kritickém vývoji dokonce až o 4,4 °C, což by mělo pro život na planetě naprosto katastrofální dopady.⁶
- [9] **Ještě v roce 2018** IPCC odhadoval zbývající **globální uhlíkový rozpočet na 900 gigatun (Gt) CO₂** (rozsudek městského soudu, odst. 238). Podle nedávno vydané vědecké studie *Indikátory globální změny klimatu 2022: každoroční aktualizace rozsáhlých ukazatelů stavu klimatického systému a vlivu člověka* (Piers M. Foster a kol., Earth System Science Data, č. 15, 2295-2327, 2023) **zbývá dnes z globálního uhlíkového rozpočtu jen 250 Gt CO₂**, abychom jako lidstvo udrželi alespoň 50% šanci, že se vyhneme nebezpečnému oteplení o více než 1,5 °C. To znamená, že za posledních 5 let lidstvo spotřebovalo více než dvě třetiny svého uhlíkového rozpočtu. Aktuálně plánovaným tempem vypouštění emisí skleníkových plynů bude tento zbývající uhlíkový rozpočet vyčerpán do roku 2029.
- [10] Nové vědecké studie a měření také uvádí znepokojivé údaje o aktuálních projevech změny klimatu:
- Planeta se jen **za poslední dekádu** oteplila v průměru o bezprecedentních **0,2 °C** (P. M. Foster, 2023),
 - Nejnovější zpráva o stavu emisí (NIR, 2023), která shrnuje údaje o vypouštění skleníkových plynů v ČR do roku 2021, ukazuje, že emise na území ČR byly v tomto roce vyšší než v roce 2020 a se započtením sektoru LULUCF (sektor využívání půdy, změny ve využívání půdy a lesnictví) **za posledních 10 let prakticky neklesaly** (tabulka na str. 46).
 - Nový výzkum potvrzuje **příčinnou souvislost** mezi člověkem způsobenou změnou klimatu a vyšší četností půdního a zemědělského sucha v Africe⁷ a ve Španělsku, Portugalsku a Maroku.⁸
 - Světové **oceány⁹ i atmosféra¹⁰** letos dosahují historicky nejvyšších teplot.

² Bod A.1, str. 4, tamtéž.

³ Bod B.2.1, str. 15 IPCC 2023.

⁴ Bod B.7.1, str. 23, tamtéž.

⁵ Bod B.6, str. 20, tamtéž.

⁶ Bod A.4.4, str. 11a bod B.1.1, str. 12, tamtéž.

⁷ Více podrobností uvádí instituce World Weather Attribution: <https://www.worldweatherattribution.org/human-induced-climate-change-increased-drought-severity-in-southern-horn-of-africa/>.

⁸ Více podrobností uvádí instituce World Weather Attribution: <https://www.worldweatherattribution.org/extreme-april-heat-in-spain-portugal-morocco-algeria-almost-impossible-without-climate-change/>.

⁹ Viz data University of Maine: https://climatereanalyzer.org/clim/sst_daily/.

¹⁰ Viz data University of Maine: https://climatereanalyzer.org/clim/t2_daily/.

- **Koncentrace CO₂ v atmosféře** se měří v jednotce „ppm“, tedy počet částic CO₂ na jeden milion částic v ovzduší. Koncentrace CO₂ byla v květnu 2023 o 3,01 ppm vyšší, než v květnu 2022. Tento meziroční nárůst je 4. nejvyšší v historii měření.¹¹

[11] Od podání žaloby **nedošlo ke změnám v oblasti klimatické politiky ČR**. Žalovaní nepřijali žádné nové strategické dokumenty ani národní závazky, které by reflektovaly povinnosti plynoucí z Pařížské dohody, lidskoprávních závazků či evropského práva. I přes probíhající přípravu nové Politiky ochrany klimatu v ČR, Národního energeticko-klimatického plánu a Státní energetické koncepce zůstává aktuálně platným řídicím dokumentem v oblasti ochrany klimatu **Politika ochrany klimatu v ČR**, která byla **schválena usnesením Vlády ČR č. 207 ze dne 22. 3. 2017**.

[12] **Navržené důkazy:**

- Šestá hodnotící zpráva Mezivládního panelu pro klimatickou změnu (IPCC): Summary for Policymakers, 2023. Dostupné online v angličtině: https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_SPM.pdf.
- Piers M. Foster et al. Indikátory globální změny klimatu 2022: každoroční aktualizace rozsáhlých ukazatelů stavu klimatického systému a vlivu člověka, 2023. Dostupné online v angličtině: <https://doi.org/10.5194/essd-15-2295-2023>.
- Národní zpráva o stavu emisí (National Inventory Report, NIR), 2023, dostupné online: <https://unfccc.int/documents/627756>.

III. Hlavní závěry Nejvyššího správního soudu

[13] V reakci na rozsudek NSS žalobci nejprve uvádějí, kterými právními otázkami se NSS zabýval a které naopak ponechal bez vyjádření (bod 1. této části). Následně žalobci shrnují, ohledně kterých otázek dal NSS shodně s městským soudem žalobcům za pravdu a není tedy třeba se jimi dále podrobněji zabývat (bod 2. této části). Nakonec se žalobci podrobně vyjadřují ke **zbývajícím sporné otázce, tedy zdůvodnění nezákonnosti** zásahů do práv žalobců, kterých se žalovaná ministerstva dopouštějí (část IV. tohoto vyjádření).

1. Vymezení právní otázky, kterou se NSS zabýval

[14] Městský soud je při dalším rozhodování ve věci podle § 110 odst. 4 s.ř.s. vázán právním názorem NSS, vysloveným ve zrušujícím rozsudku. NSS přitom v úvodu svého rozsudku **vymezil právní otázku, kterou se zabýval**, následovně:

„... zda žalovaní, jimiž jsou vybraná ministerstva a vláda, postupovali protiprávně tím, že nepřijali dostatečná opatření, jimiž by v reakci na klimatickou změnu poměrně snížili emise skleníkových plynů o 55 % do roku 2030 ve srovnání s úrovní v roce 1990. Tímto postupem mělo dojít k zásahu do práv žalobců.“ (odst. 1)

¹¹ Viz data vlády USA, National Oceanic and Atmospheric Administration: <https://gml.noaa.gov/ccgg/trends/>.

- [15] Z rozsudku tedy vyplývá pouze právní názor NSS, že neexistuje povinnost žalovaných snížit emise skleníkových plynů právě o 55 % do roku 2030, vyplývající ze společného závazku EU na poli Pařížské dohody.
- [16] Naopak NSS se v rozsudku podle svých slov „... **nemohl vyjadřovat a nevyjádřil k obecnějším otázkám, zda opatření žalovaných reagující na klimatickou změnu byla obecně dostatečná, či nikoli**“ (odst. 3, zvýraznění doplněno). NSS tedy ve svém rozsudku **nevedl autoritativní právní názor, zda se žalovaní dopustili nezákonného zásahu do práv žalobců, ani jakým způsobem by bylo možné tento nezákonný zásah odstranit.**
- [17] NSS se konkrétně **nezabýval ani otázkou, zda lze právní povinnosti žalovaných v oblasti ochrany před změnou klimatu a jejími následky, ať již plynoucí z vnitrostátního, unijního či mezinárodního práva, vyčíslit jiným způsobem,** než právě jako povinnost redukce 55 % emisí skleníkových plynů do roku 2030. Tím spíše se NSS nemohl vyjádřit ani k otázce, zda má být případná právní povinnost žalovaných k redukci emisí přísnější či mírnější než zmíněných 55 %.
- [18] NSS se ve svém rozsudku také **nezabýval namítaným porušením základních práv žalobců,** kromě práva na příznivé životní prostředí dle čl. 35 Listiny, jehož porušení shledal městský soud. NSS tak nevyjádřil právní názor týkající se žalobci tvrzeného zásahu do jejich práva na život (čl. 6 Listiny a čl. 2 Úmluvy), práva na soukromý a rodinný život (čl. 10 Listiny a čl. 8 Úmluvy), práva na samosprávu (čl. 100 Ústavy) ani práva na ochranu vlastnictví (čl. 11 Listiny a čl. 1 dodatkového protokolu k Úmluvě).
- [19] **Městský soud má tedy v souladu s § 110 odst. 4 s.ř.s. možnost zaujmout k těmto argumentům, kterým se podrobněji věnuje žaloba i toto vyjádření žalobců, vlastní právní stanovisko.**

2. Právní otázky, v nichž dal NSS městskému soudu za pravdu

- [20] Pokud jde o **podmínky přípustnosti** žaloby, NSS se zabýval otázkou, zda žalobci před podáním žaloby v souladu s § 85 s.ř.s. vyčerpali opravné prostředky. NSS se v této otázce ztotožnil se žalobci i městským soudem a konstatoval, že projednávaná věc přesahuje rozsah, který by bylo možno napravit opatřením proti nečinnosti dle § 80 s.ř. NSS proto shledal, že **podmínka vyčerpání opravných prostředků byla splněna** (odst. 171-176).
- [21] NSS se dále zabýval **otázkou adaptačních opatření,** jejichž nedostatečnost žalobci také v původní žalobě namítali, a **pasivní žalobní legitimaci vlády ČR.** NSS dal městskému soudu za pravdu, když kasační stížnost žalobců a) a f) a Ministerstva dopravy proti výrokům I. II. a V. rozsudku městského soudu zamítl (odst. 188-193 a výrok II. NSS). Otázky týkající se nedostatečné aktivity žalovaných v oblasti adaptace na změnu klimatu ani odpovědnosti vlády ČR již tedy **nebudou předmětem dalšího řízení.**
- [22] NSS v rozsudku posuzoval **splnění pěti podmínek zásahové žaloby** dle rozsudku NSS ze dne 17. 3. 2005, č. j. 2 Aps 1/2005 – 65, a dospěl k závěru, že čtyři z pěti těchto podmínek byly naplněny. Žalobci dle NSS úspěšně prokázali:
- **přímé** (1. podmínka) **zkrácení na svých právech** (2. podmínka, obojí viz odst. 93-94 rozsudku NSS),
 - **zásahem, který není rozhodnutím** (4. podmínka, odst. 96),
 - **a byl zaměřen přímo proti žalobcům** (5. podmínka, odst. 97-100).

[23] Naopak sporná dle rozsudku NSS zůstává **otázka nezákonnosti zásahu** (3. podmínka, viz odst. 101). Právě této otázce se proto věnuje část IV. Tohoto podání. **Ostatní podmínky zásahové žaloby žalobci považují v souladu s rozsudkem městského soudu i rozsudkem NSS za splněné.**

IV. Nezákonnost zásahu

[24] V obecné rovině lze podle NSS (odst. 103 rozsudku) zakládat tvrzení o nezákonnosti nedostatečných opatření k ochraně klimatu ze strany žalovaných na: **lidskoprávních závazcích** na ústavní či mezinárodní úrovni, mezinárodním a unijním **klimatickém právu**, speciálním **klimatickém zákoně**, který však nebyl v ČR zatím přijat, anebo **sektorových právních předpisech** na vnitrostátní i unijní úrovni, které mají vztah ke globálnímu oteplování. Žalobci v souladu s tímto názorem NSS a v návaznosti na svou původní žalobu (zejm. část IV.) tvrdí, že žalovaní zasáhli do jejich veřejných subjektivních práv tím, že nepřijali dostatečná opatření k mitigaci změny klimatu. **Nezákonnost tohoto zásahu** podle žalobců vyplývá z:

1. Povinností (pozitivních závazků) žalovaných k ochraně **přímo aplikovatelných základních práv žalobců**,
2. Mezinárodního a unijního klimatického práva, zejména **Pařížské dohody**,
3. Vnitrostátních a unijních **sektorových předpisů**, které mají vztah k mitigaci změny klimatu a současně konkretizují právo jednotlivců, tedy i žalobců, na příznivé životní prostředí.

[25] Žalobci se těmito jednotlivým argumentům podrobněji věnují v následujících bodech této části.

1. Žalovaní porušili povinnosti plynoucí z jejich pozitivních závazků k ochraně základních práv žalobců

[26] Žalovaní svou **nedostatečnou aktivitou**, resp. nečinností, zejména tím, že nestanovili dostatečný cíl snižování emisí skleníkových plynů na území ČR a nezajistili při výkonu svých pravomocí jeho dodržování, **nezákonně zasáhli a stále zasahují do ústavně zaručených práv** žalobců. Rozpor mezi pozitivními závazky státu a jeho orgánů k ochraně základních lidských práv na straně jedné a pasivitou žalovaných na straně druhé dosahuje takové intenzity, že je pro ochranu práv žalobců nezbytné, aby městský soud **přímo aplikoval normy ústavního práva** a na jejich základě nařídil žalovaným zdržet se dalších nezákonných zásahů do práv žalobců. Obdobným způsobem postupovaly také soudy v Německu,¹² Nepálu¹³ či Kolumbii.¹⁴

[27] Žalobci se dovolávají pozitivních závazků státu, které vyplývají z ústavního zakotvení základních lidských práv, do nichž následky klimatické změny zasahují. Povinnost státu **aktivně činit opatření** k zajištění naplňování lidských práv ve své judikatuře dovozuje Evropský soud pro lidská práva (dále

¹² Rozsudek Spolkového ústavního soudu Německa ve věci Neubauer a ostatní proti Německu, ze dne 24. 3. 2021. Dostupné online: <http://climatecasechart.com/non-us-case/neubauer-et-al-v-germany/>.

¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu Nepálu, rozsudek ve věci „Shrestha“ ze dne 25. 12. 2018, str. 12-13. Dostupné online: <http://climatecasechart.com/non-us-case/shrestha-v-office-of-the-prime-minister-et-al/>.

¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu Kolumbie ve věci Future Generations proti Ministerstvu životního prostředí a ostatním ze dne 4. 4. 2018. Dostupné online: <http://climatecasechart.com/non-us-case/future-generation-v-ministry-environment-others/>.

„ESLP“) ¹⁵ i Ústavní soud. ¹⁶ Pozitivní závazky zahrnují např. vytvořit a aplikovat odpovídající zákonný a institucionální rámec k ochraně práv. ¹⁷ Tato povinnost může podle doktríny sahat zahrnovat i povinnost činit opatření **k řešení klimatických změn**. ¹⁸

[28] ESLP k tomu konstatoval, že „*pozitivní povinnost vzniká, pokud se prokáže, že **státní orgány věděly, nebo v danou dobu měly vědět, o existenci reálného a bezprostředního rizika pro život určité osoby ze strany jiné osoby nebo jí samé a v mezích svých pravomocí nepřijaly opatření, o kterých bylo možné rozumně předpokládat, že by takové riziko vyloučila.***“ ¹⁹ Žalobci namítají, že v projednávané věci dochází k naplnění výše uvedených předpokladů. **Žalovaní prokazatelně věděli** o bezprostřední hrozbě změny klimatu, což potvrdili například přistoupením ČR k Pařížské dohodě, a zároveň v mezích svých pravomocí **nepřijali opatření k ochraně práv žalobců**. Podrobněji žalobci tuto argumentaci rozvedli také v části III., bodech 1. a 2. žaloby.

a) **Žalovaní zasáhli do ústavně zaručených základních práv žalobců**

[29] Žalobci již v žalobě (část III. bod 2.) namítali, že žalovaní zasáhli do jejich ústavně zaručených práv, konkrétně **práva na život a ochranu zdraví** (v případě žalobců b), c), d) a e), kteří jsou fyzickými osobami), **práva na ochranu soukromí** (v případě žalobců, kteří jsou fyzickými osobami), **vlastnického práva** (v případě žalobců b), c), d) a g), jejichž majetek je negativně dotčen změnou klimatu), **práva na územní samosprávu** (v případě žalobkyně f), která je územním samosprávným celkem) a **práva na příznivé životní prostředí** (u všech žalobců). Městský soud se ve svém rozsudku zabýval pouze otázkou práva na příznivé životní prostředí (viz odst. 330 rozsudku městského soudu).

[30] Jak již bylo uvedeno v žalobě, současné i budoucí dopady změny klimatu **znemožňují či ohrožují realizaci výše uvedených základních práv žalobců** (část II. a část III. bod 2 žaloby). Žalobci proto na tomto místě pouze stručně rekapituluji, že klimatická krize může mít fatální následky pro lidský život i zdraví. Teplotní extrémy mohou vést ke zvýšení úmrtnosti a ohrožují celou populaci, zejména zranitelné jedince jako jsou děti a senioři. Změny klimatu dramaticky dopadají na možnosti soukromých vlastníků pečovat o svůj majetek a udržovat jej v dobrém stavu – lesy i zemědělské pozemky jsou zasaženy suchem, přemnoženými škůdci i dalšími dopady změny klimatu. Obdobně tyto dopady ohrožují i samosprávné celky, jejichž hlavním posláním je péče o rozvoj svého území a blahobyt občanů.

[31] V projednávané věci se navíc nejedná pouze o práva žalobců, ale také o **práva budoucích generací**, která jsou integrální součástí základních práv žalobců. Všechna tato práva totiž nemají pouze individuální (individualistickou) povahu, ale mají také dimenzi, která směřuje k budoucím generacím – v rámci **rodiny, širší komunity a společnosti jako celku**. To platí jak pro žalobce, kteří jsou fyzickými osobami, tak pro žalobce a) a g) jako environmentální spolky, které jsou závislé na své dnešní i budoucí členské základně, a žalobkyni f) jako územní samosprávný celek, jehož posláním je právě rozvoj lidského společenství a péče o jeho blaho. Ochranu právům budoucích generací přiznaly

¹⁵ Např. Rozsudek ESLP ve věci Opuz proti Turecku č. 33401/02, ze dne 9. 6. 2009 nebo rozsudek ESLP ve věci Keenan proti Spojenému království, č. 27229/95, ze dne 3. 4. 2001.

¹⁶ Viz např. nález ÚS sp. zn. III. ÚS 882/22, ze dne 22. 8. 2022.

¹⁷ Nechvátalová, L., Bartoň, M. Čl. 6 [Právo na život]. In: Husseini, F., Bartoň, M., Kokeš, M., Kopa, M. a kol. Listina základních práv a svobod. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 18.

¹⁸ Tomoszek, M., Vomáčka, V. Čl. 11 [Ochrana vlastnictví]. In: Husseini, F., Bartoň, M., Kokeš, M., Kopa, M. a kol. Listina základních práv a svobod. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 37.

¹⁹ Rozsudek ESLP ve věci Eremiášová a Pechová proti České republice, č. 23944/04, ze dne 16. 2. 2022, odst. 110.

také zahraniční soudy v obdobných případech – např. v Belgii,²⁰ Nizozemsku²¹ nebo Německu,²² kde Spolkový ústavní soud konstatoval, že práva budoucích generací jsou jedním z limitů politického rozhodování v oblasti ochrany klimatu, tím spíše, že tyto budoucí generace nemají možnost samy se domáhat svých práv (odst. 205 rozsudku ve věci *Neubauer a ostatní proti Německu*).

[32] Dopady změny klimatu mohou **významně ohrozit až znemožnit realizaci základních práv žalobců**. Zároveň není k dispozici klimatický zákon, jehož optikou by bylo možné činnost žalovaných v oblasti ochrany klimatu poměřovat. Absence takového klimatického zákona však nemůže snížit standard soudní ochrany práv žalobců. Naopak, tato absence je jedním z projevů selhání výkonné a zákonodárné moci v oblasti ochrany klimatu. Je proto nezbytné přistoupit k **přímé aplikaci ustanovení Listiny a Úmluvy, citovaných výše v části III., bodě 1.**

[33] Ustanovení upravující právo na život (čl. 6 Listiny a čl. 2 Úmluvy), právo na soukromý a rodinný život (čl. 10 Listiny a čl. 8 Úmluvy), právo na samosprávu (čl. 100 Ústavy) a právo na ochranu vlastnictví (čl. 11 Listiny a čl. 1 dodatkového protokolu k Úmluvě) jsou **přímo aplikovatelná** (viz čl. 41 Listiny *a contrario*) a jsou **dostatečně jasná a bezpodmínečná**, aby z nich městský soud mohl dovodit nezákonnost zásahu do práv žalobců.

[34] Pokud jde o právo na příznivé životní prostředí (čl. 35 Listiny) a právo na ochranu zdraví (čl. 31 Listiny), žalobci namítají, že bylo zasaženo **do jejich esenciálního jádra** (podrobněji str. 10 a 12 žaloby), protože zásahy do těchto práv jsou natolik významné, že přímo ohrožují jejich realizaci. Pokud jde o právo na příznivé životní prostředí, žalobci dále upozorňují, že žalovaní porušují předpisy na zákonné úrovni, které toto právo provádějí ve smyslu čl. 41 Listiny.

[35] Z citovaných ustanovení tedy vyplývá **pozitivní závazek žalovaných** aktivně zajišťovat naplňování uvedených základních práv žalobců – přijímat opatření k jejich ochraně, včetně ochrany před dopady změny klimatu.

b) **Žalovaní porušují pozitivní závazek stanovit a dodržovat cíl snižování emisí skleníkových plynů nezbytný k ochraně základních práv žalobců**

[36] **Současné cíle** snižování emisí skleníkových plynů jsou stanoveny v Politice ochrany klimatu v ČR schválené usnesením Vlády ČR č. 207 ze dne 22. 3. 2017 následujícím způsobem:

- Snižování emisí do roku 2030 alespoň o 44 Mt CO₂ekv. v porovnání s rokem 2005
- Směřovat k indikativní úrovni 70 Mt CO₂ekv. vypouštěných emisí v roce 2040
- Směřovat k indikativní úrovni 39 Mt CO₂ekv. vypouštěných emisí v roce 2050

[37] Bez ohledu na nejasnosti ohledně konkrétního způsobu výpočtu spravedlivého podílu ČR na snižování emisí skleníkových plynů a na globálním uhlíkovém rozpočtu (podrobněji dále), **je**

²⁰ Rozsudek soudu první instance v Bruselu *Klimaatzaak Belgium* ze dne 17. 6. 2021, str. 50. Dostupné online:

<http://climatecasechart.com/non-us-case/vzw-klimaatzaak-v-kingdom-of-belgium-et-al/>.

²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu Nizozemska ve věci *Urgenda* ze dne 20. 12. 2019. Originál v nizozemštině je dostupný online:

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2019:2006>. Anglický překlad je rovněž dostupný online:

<https://www.urgenda.nl/wp-content/uploads/ENG-Dutch-Supreme-Court-Urgenda-v-Netherlands-20-12-2019.pdf>.

²² Rozsudek Spolkového ústavního soudu Německa ve věci *Neubauer a ostatní proti Německu*, ze dne 24. 3. 2021.

jednoznačné, že tyto cíle nejsou dostatečně ambiciózní k tomu, aby nedocházelo k porušování základních práv jednotlivců a dalších osob, včetně žalobců, v důsledku klimatické změny.

[38] Pokud by si všechny země světa stanovily takto nedostatečně ambiciózní cíle v oblasti ochrany klimatu jako ČR, došlo by k nárůstu globální teploty **přinejmenším o 2,1 °C, spíše směrem ke 2,7 °C** (posudek University of Manchester, příloha žaloby, str. 12). Bez ohledu na způsob výpočtu spravedlivého podílu ČR na globálním úsilí o mitigaci změny klimatu **vědecké studie ukazují, že ambice žalovaných nejsou dostatečné** (podrobněji viz bod d) této kapitoly). Zároveň vzhledem k tomu, že uvedené cíle neobsahují závazek dosažení klimatické neutrality, postup žalovaných v souladu s těmito cíli nemůže **nikdy vést k zastavení nárůstu teploty**.

[39] Nezákonost postupu (nečinnost) žalovaných v oblasti mitigace změny klimatu, v jejímž důsledku dochází k zásahu do práv žalobců, má tři roviny:

- Zaprvé, žalování **nezkoumali, jaký konkrétní závazek** či závazky by odpovídaly spravedlivému podílu ČR na mitigaci změny klimatu v souladu s mezinárodním klimatickým právem, pozitivními závazky státu k ochraně základních lidských práv a principy práva životního prostředí (princip prevence, předběžné opatrnosti, spravedlnosti, atd.).
- Zadruhé, v návaznosti na předchozí bod a vzhledem k absenci odborných podkladů žalování **nepřijali** žádný dostatečně ambiciózní závazek ke snížování emisí skleníkových plynů, který by byl dostatečný k ochraně práv jednotlivců a dalších osob, včetně žalobců, před důsledky klimatické změny,
- a konečně zatřetí, v důsledku výše uvedeného žalování žádný takovýto závazek ani **v praxi nenaplňují**.

[40] Za této situace, obdobně jako v jiných případech, kdy **ostatní složky veřejné moci dlouhodobě neplnily své povinnosti, nezbytné k ochraně základních práv**, je i v tomto případě poskytnutí ochrany těmto právům úlohou soudů. Jako příklady „přímé soudní ochrany“ práv vyplývajících z Listiny a Úmluvy lze uvést nálezy Ústavního soudu ve věci regulovaného nájemného²³ či církevních restitucí.²⁴ V obou případech došlo k protiústavnímu stavu, kdy byla v důsledku nečinnosti zákonodárce a orgánů moci výkonné porušována základní práva konkrétních osob, ať už pronajímatelů, nebo církví a náboženských organizací.

[41] Ústavní soud v případech týkajících se regulovaného nájemného konstatoval, že obecné **soudy i přes absenci úpravy**, předvídané v § 696 odst. 1 tehdy účinného občanského zákoníku, **musí rozhodnout** o zvýšení nájemného, a to v závislosti na místních podmínkách a tak, aby nedocházelo k diskriminaci různých skupin právních subjektů.

[42] Obdobně ve věci církevních restitucí Ústavní soud shledal, že:

„Dlouhodobá nečinnost Parlamentu České republiky spočívající v nepřijetí zvláštního právního předpisu, který by vypořádal historický majetek církví a náboženských společností, je protiústavní a porušuje čl. 1 Ústavy České republiky, čl. 11 odst. 1 a 4, čl. 15 odst. 1 a čl. 16 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 1 Dodatkového protokolu

²³ Viz např. nálezy ve věcech sp. zn. Pl. ÚS 3/2000 (N 93/18 SbNU 287; 231/2000 Sb.), sp. zn. Pl. ÚS 8/02 (N 142/28 SbNU 237; 528/2002 Sb.) a sp. zn. Pl. ÚS 2/03 (N 41/29 SbNU 371; 84/2003 Sb.) či v nedávné době nálezy sp. zn. Pl. ÚS 20/05 (N 47/40 SbNU 389; 252/2006 Sb.), nálezy sp. zn. I. ÚS 489/05 (N 80/41 SbNU 59) a nálezy sp. zn. II. ÚS 93/05 (N 118/41 SbNU 475).

²⁴ Nálezy sp. zn. Pl. ÚS 9/07 ze dne 1. 7. 2010.

k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod." (nález ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl.ÚS 9/07, zvýraznění doplněno)

[43] V pozdějším nálezu ÚS shrnul, že:

*„Považoval (...) za **neakceptovatelné, aby zákonodárce po dobu cca deseti let v dané věci nejednal** a v právním řádu ponechával takto polovičatou právní úpravu, v konečném důsledku **neslučitelnou s ústavněprávními maximami**, neboť v rozporu s ústavními principy právní jistoty a ochrany práv nabytých v dobré víře neposkytuje ochranu vlastnickému právu dalších nabyvatelů. Ústavní soud v této souvislosti znovu připomněl, že dlouhodobá nečinnost Parlamentu, která brání uplatnění základních práv, považuje Ústavní soud za protiústavní.“* (Nález ze dne 2. 10. 2012, sp. zn. I. ÚS 3314/11)

[44] S přihlédnutím k závažnosti dopadů změny klimatu na základní práva jsou žalobci přesvědčeni, že k obdobnému řešení musí přistoupit obecné soudy i v projednávané věci. I přes některé skutkové odlišnosti jsou základní východiska podobná – ochrana klimatu je zásadním celospolečenským problémem, který dopadá do právní sféry žalobců i mnoha dalších osob. **Absence účinných a dostatečných opatření k ochraně klimatu** (které v tomto případě měly přijmout zejména orgány výkonné moci, tedy žalovaní) je jednoznačně **neslučitelná s ústavněprávními maximami**, kterých se Ústavní soud dovolává ve své výše citované judikatuře.

[45] Přestože tedy přímo v textu Listiny ani Úmluvy není explicitně uvedena povinnost státu snížit emise skleníkových plynů o určité procento v konkrétním termínu, žalobci musí mít možnost dovolat se účinné ochrany svých základních práv, do nichž žalovaní svým výše popsáním nezákonným postupem (nečinností) zasahují. I vzhledem k absenci specifické právní úpravy (neexistence „klimatického zákona“) musí za této situace, obdobně jako ve věci regulovaného nájemného, uložit žalovaným povinnost přijmout opatření k ochraně práv žalobců obecné soudy, přičemž jsou oprávněny **samy zkoumat a nalézt konkrétní závazek státu v oblasti snižování emisí skleníkových plynů**, který mají žalovaní povinnost dodržet.

c) **Východiska pro stanovení konkrétního závazku v oblasti snižování emisí skleníkových plynů na základě vědeckých dat a principů klimatického práva a lidských práv**

[46] K **určení konkrétního závazku** snižování emisí skleníkových plynů potom může obecným soudům sloužit aktuální vědecké poznání, prameny mezinárodního a unijního práva či sektorové právní předpisy. Z dostupných vědeckých poznatků (podrobněji část II. žaloby) i mezinárodního práva vyplývá, že za **nebezpečnou míru oteplení je třeba považovat hranici 1,5 °C**. Při jejím překročení budou dopady změny klimatu, jako jsou vlny veder, záplavy, sucho, zemědělská neúroda a vymírání druhů pro lidstvo velice obtížně zvladatelné. Cíl omezení nárůstu globální teploty do 1,5 °C potvrzuje také Pařížská dohoda (č. 64/2017 Sb. m. s.) a Rámcová úmluva Organizace spojených národů o změně klimatu (č. 80/2005 Sb. m. s., dále jen „**UNFCCC**“). Žalovaní jsou proto povinni směřovat svou aktivitu v oblasti mitigace změny klimatu k tomu, aby byl tento cíl dosažen. Pokud tak nezákonně nečiní, je úlohou soudu, aby jim uložil povinnost nezákonný zásah do práv žalobců ukončit.

[47] **Souvislost mezi pozitivními závazky států v oblasti ochrany lidských práv a závazky vyplývajícími z Pařížské dohody** a jejích cílů předvídá i sama tato dohoda, když v preambuli konstatuje, že by smluvní státy „měly při přijímání opatření k řešení změny klimatu respektovat, podporovat a brát v úvahu své příslušné závazky v oblasti lidských práv.“ Souvislost Pařížské dohody a lidských práv potvrdil také brazilský Nejvyšší soud, který přiznal Pařížské dohodě status

lidskoprávní mezinárodní úmluvy, která má sloužit jako rámec pro posuzování ústavnosti všech předpisů a rozhodnutí dle brazilského práva.²⁵

- [48] Při stanovení **míry odpovědnosti každého jednotlivého státu** za dosažení společných cílů ochrany klimatu lze vycházet z principů stanovených v Pařížské dohodě a také z obecných principů klimatického práva, které podrobněji rozpracovává doktrína (viz Müllerová, H. a kol. *Klimatické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2022, příp. International Law Association. Resolution 2/2014. *Declaration of Legal Principles Relating to Climate Change*.²⁶). Žalobci ve stručnosti shrnují, že se jedná o tyto principy:
- [49] **Princip suverenity**, jehož limitem je tzv. **no-harm principle**, který „omezuje právo států ve vztahu k činnostem, které mají nežádoucí dopady na životní prostředí mimo jejich území.“²⁷ Tohoto principu se **dovolává mj. UNFCCC** (odst. 8 preambule) podle které mají státy „suverénní právo využívat své vlastní zdroje na základě svých vlastních koncepcí ochrany životního prostředí a rozvoje a mají odpovědnost zajistit, aby činnosti v rámci jejich rozsahu působnosti nebo dohledu nezpůsobily škodu na životním prostředí jiného státu nebo v oblastech mimo dosah jejich vnitrostátní působnosti.“ Tento princip je rovněž **součástí mezinárodního obyčejového práva**.²⁸
- [50] **Princip spolupráce** v rámci UNFCCC (odst. 6 preambule), který „akcentuje potřebu co nejširší spolupráce všech zemí a jejich účast v účinné a přiměřené mezinárodní reakci, s ohledem na jejich sociální a hospodářské podmínky a rozdílné možnosti.“²⁹ Princip spolupráce je dále rozpracován v čl. 4 UNFCCC.
- [51] **Princip proporcionality**, který doktrína chápe jednak v obecném smyslu vyvažování individuálních práv, ale má také specifickou formu v oblasti ochrany životního prostředí. V tomto konkrétním pojetí proporcionality má platit, že „[č]ím závažnější je škoda nebo hrozba škody pro životní prostředí, tím větší prospěch musí z takového zásahu plynout pro lidskou společnost, aby byl proporcionální, a tedy obhajitelný.“³⁰
- [52] **Principy prevence**, který v oblasti ochrany klimatu „vyžaduje časovat kontrolu a regulaci do raných fází činností vedoucích nakonec k poškození životního prostředí.“³¹ Tento princip vyplývá také z čl. 3 odst. 3 UNFCCC, který stanoví, že státy mají povinnost „předběžně učinit opatření k předvídání, prevenci či minimalizaci příčin vedoucích ke změně klimatu a zmírnit tak její nepříznivé účinky.“ Z tohoto principu žalobci dovozují zejm. **potřebu ochrany práv jednotlivců ze strany soudů** dříve než ve chvíli, kdy je již postaveno najisto, že došlo k nezvratným až fatálním škodám a zásahům do práv jednotlivců včetně žalobců.
- [53] **Princip předběžné opatrnosti**, vyplývající ze čl. 3 odst. 3 UNFCCC, který stanoví, že „[p]okud existuje hrozba vážné nebo nevratné škody, neměl by nedostatek úplné vědecké jistoty sloužit jako důvod k odkladu takových opatření, přičemž je třeba vzít v úvahu, že politiky a opatření k řešení změny klimatu by měly být nákladově efektivní, aby zajistily globální přínosy při nejnižších možných nákladech.“ Žalobci z tohoto principu dovozují **povinnost žalovaných přijímat opatření k ochraně klimatu s nejvyšší obezřetností**, na základě aktuálního vědeckého poznání a se snahou být v případě nejistot na

²⁵ Rozsudek Spolkového nejvyššího soudu Brazílie ve věci PSB a ostatní proti Brazílii ve věci klimatického fondu, ze dne 30. 6. 2022. Dostupné online: <http://climatecasechart.com/non-us-case/psb-et-al-v-federal-union/>.

²⁶ International Law Association, viz: <https://www.ila-hq.org/>.

²⁷ Müllerová, H. a kol. *Klimatické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2022, část 7.1.

²⁸ Rozhodnutí ve věci mezinárodní arbitráže Trail Smelter (United States v. Canada, III UNRIIA 1905 (1941).

²⁹ Müllerová, H. a kol. *Klimatické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2022, část 7.2.

³⁰ Müllerová, H. a kol. *Klimatické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2022, část 7.3. WINTER, Gerd. Ecological Proportionality: An Emerging Principle of Law for Nature? In Müllerová a kol.

³¹ Müllerová, H. a kol. *Klimatické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2022, část 7.4.

tzv. bezpečné straně. Z hlediska nákladové efektivity předběžných opatření zároveň žalobci upozorňují, na zásadu, podle níž „[u]rčité základní ekonomické poznatky se však zdají nezpochybnitelné a tím tvořící určité mantinely pro jakékoli uvažování o nákladové efektivity zvažovaných opatření: například že i náklady na masivní preventivní akce jsou stále podstatně nižší než náklady na řešení již nastalých dopadů klimatické změny a na adaptační opatření.“³²

[54] **Princip udržitelnosti** v sobě podle doktríny³³ obsahuje další čtyři sub-elementy: princip udržitelného (racionálního či šetrného) **využívání přírodních zdrojů** (viz také čl. 7 Ústavy), princip **mezigenerační spravedlnosti** (tedy nemožnost přenášet břemeno řešení klimatické krize na budoucí generace), princip **vnitrogenerační spravedlnosti** (který řeší konflikt mezi užíváním přírodního bohatství různými státy) a princip **integrace environmentálních zájmů** do ekonomických plánů. Na princip udržitelného rozvoje odkazuje Pařížská dohoda např. v čl. 2 a 4.

[55] **Princip společné, ale diferencované odpovědnosti států** „je přímo centrálním pilířem a debata o jeho výkladu je jednou z hlavních při celém klimatickém vyjednávání a formování klimatického režimu.“³⁴ S tímto principem pracuje jak UNFCCC (odst. 6 preambule, čl. 4 úmluvy), tak Kjótský protokol a Pařížská dohoda (odst. 5 a 6 preambule, čl. 4 dohody). Tohoto principu se také **dovolávaly nizozemské soudy** v přelomovém rozhodnutí ve věci *Urgenda*, kde dovodily, že Nizozemsko má přijmout ambicióznější cíle v oblasti snižování emisí skleníkových plynů.³⁵

[56] Všechny tyto principy by se měly **promítnout do určení spravedlivého podílu ČR** na globálním úsilí o mitigaci změny klimatu. IPCC v roce 2018 pro účely udržení nárůstu globální teploty definoval tzv. **globální uhlíkový rozpočet ve výši 900 Gt CO₂**. Ostatně i městský soud ve svém rozsudku tento uhlíkový rozpočet zmínil (odst. 238-239), nicméně upozornil na možnosti rozdílného přístupu k rozdělení tohoto uhlíkového rozpočtu mezi jednotlivé země.

[57] Za situace, kdy žalovaní dlouhodobě neplní své povinnosti v oblasti ochrany klimatu a zasahují tím do základních práv žalobců a dalších osob, má však městský soud, ve světle výše uvedené judikatury Ústavního soudu, **povinnost závazek státu konkretizovat přiměřeně okolnostem**. Obdobně postupoval také německý Spolkový ústavní soud, když rozhodoval ve věci *Neubauer a ostatní*.³⁶ Stejně jako městský soud ve svém prvním rozsudku, rovněž německý Spolkový ústavní soud **vycházel ze zprávy IPCC** a v ní popsanych globálních uhlíkových rozpočtů, které lze považovat za aktuálně nejlepší dostupné vědecky podložené informace (odst. 219 rozsudku Spolkového ústavního soudu). Spolkový ústavní soud však na rozdíl od městského soudu **akceptoval také koncept národního uhlíkového rozpočtu**, založeného na výpočtech poradního orgánu německé vlády (*Advisory Council*). K tomuto německému uhlíkovému rozpočtu Spolkový ústavní soud uvedl, že:

„Národní podíl na zbývajícím globálním rozpočtu CO₂ lze **vypočítat pomocí různých distribučních metod**. Poradní rada [*Advisory Council*] pro svá doporučení zvolila přístup k na základě emisí per capita – tedy rozdělení na základě aktuální velikosti populace – a v souladu s tím použil jako základ 1,1% podíl Německa na celkové světové populaci v roce 2016 (...). Jiné způsoby distribuce jsou také myslitelné (...).“ (odst. 225 rozsudku)

³² Tzv. Sternova zpráva *Ekonomické aspekty změny klimatu*. Cit. in Müllerová, H. a kol. *Klimatické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2022, část 7.5.

³³ Müllerová, H. a kol. *Klimatické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2022, část 7.6.

³⁴ Müllerová, H. a kol. *Klimatické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2022, část 7.8.

³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu Nizozemska ve věci *Urgenda* ze dne 20. 12. 2019.

³⁶ Rozsudek Spolkového ústavního soudu Německa ve věci *Neubauer a ostatní* proti Německu, ze dne 24. 3. 2021.

- [58] Německý Spolkový ústavní soud zároveň uvedl, že určité **zásady ohledně vhodných distribučních metod** mohou být dovozeny také z Pařížské dohody – čl. 2 odst. 2 a čl. 4 odst. 4 (princip společných, ale rozdílných odpovědností), z její preambule a také z čl. 3 odst. 1 a 4 UNFCCC (odst. 233 rozsudku).
- [59] Žalobci proto uzavírají, že ačkoli může být obtížné určit konkrétní mitigační cíle nebo velikost uhlíkového rozpočtu jednotlivých států, **obtížnost či nejistota výpočtu nemůže vést k úplné rezignaci soudu na určení spravedlivého podílu státu na globálním uhlíkovém rozpočtu**. Pokud by městský soud nebyl spokojen s metodologií zvolenou žalobci, resp. experty z University of Manchester v posudku *Kvantifikace dopadů Pařížské dohody pro Českou republiku*, který žalobci přiložili k žalobě a na který odkazovali v původně navrženém petitu, měl by soud výpočet **obstarat sám jiným způsobem**, např. skrze nezávislý odborný, případně znalecký posudek. Z institucí, které se změně klimatu věnují po odborné stránce, lze zmínit např. Centrum pro klimatické právo a udržitelnost (CLASS) v rámci Ústavu státu a práva AV ČR, v. v. i. (zejm. pokud jde o principy klimatického práva),³⁷ Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy,³⁸ případně CzechGlobe - Ústav výzkumu globální změny AV ČR, v. v. i.³⁹

d) **Určení konkrétního pozitivního závazku žalovaných snižovat emise skleníkových plynů**

[60] Žalobci pro účely řízení v této věci **poskytli soudům tři varianty výpočtu závazku ČR**, jehož dodržení by směřovalo k udržení nárůstu globální teploty do 1,5 °C a tedy i naplnění závazků plynoucích z lidských práv. Tyto tři varianty jsou založeny na různých způsobech výpočtu:

- Výpočet **dle University of Manchester**, posudek *Kvantifikace dopadů Pařížské dohody pro Českou republiku* (příloha žaloby), založený mj. na přepočtu pomocí tzv. grandfatheringu, který vede k výsledku, že podíl ČR na globálním uhlíkovém rozpočtu od roku 2021 je 800 Mt CO₂, což při rovnoměrném snižování emisí (o 11,4 % ročně) představuje **snížení emisí CO₂ o 84 % do roku 2030** oproti roku 1990 (viz tabulku č. 3 v posudku). Podklad byl přílohou žaloby.
- Výpočet **dle metodiky Carbon Action Tracker**,⁴⁰ která je rovněž založená na principech Pařížské dohody a tzv. „fair share“ (odpovědnost, rovnost, rovné kumulativní emise per capita, schopnost snižovat emise, atd.), jenž vede k závěru, že pro udržení nárůstu globální teploty do 1,5 °C by bylo nezbytné, aby ČR snížila emise skleníkových plynů (kromě sektoru LULUCF, tj. sektoru využití půdy a lesnictví) o **81 % do roku 2030** oproti roku 1990. Výpočet byl součástí doplnění důvodů kasační stížnosti ze dne 26. 8. 2023. Tento výpočet byl také předložen také stěžovateli **v řízení před ESLP** ve věci č. 39371/20, *Duarte Agostinho a ostatní proti Portugalsku a 32 dalším zemím* – mezi žalovanými v této věci je i ČR.
- Výpočet **dle metodiky Rajamani et. al.**,⁴¹ která je založena agregací dostupných metodických přístupů k výpočtu závazků jednotlivých států, ale modifikuje celkový výsledek v souladu s principy mezinárodního práva. Tento výpočet vede k závěru, že pro zachování nárůstu globální teploty do 1,5 °C do konce století a pro udržení vrcholu nárůstu globální

³⁷ Viz: <https://www.ilaw.cas.cz/vyzkum/class/o-nas.html>.

³⁸ Viz: <https://czp.cuni.cz/>. Centrum pro otázky životního prostředí je koordinátorem projektu SEEPIA, jehož cílem je modelování dekarbonizačních scénářů pro ČR, viz: <https://seepia.cz/o-nas/kontakt/>.

³⁹ Viz: <https://www.czechglobe.cz/cs/kontakty/>.

⁴⁰ Popis metody je dostupný online: <https://climateactiontracker.org/methodology/cat-rating-methodology/fair-share/>.

⁴¹ Dostupné online: <https://www.tandfonline.com/doi/suppl/10.1080/14693062.2021.1970504>.

teploty do 1,7 °C by bylo nezbytné, aby ČR snížila emise skleníkových plynů **o 89,76 % do roku 2030** oproti roku 1990.⁴² Výpočet byl součástí doplnění důvodů kasační stížnosti ze dne 26. 8. 2023.

- [61] Tento **seznam možností výpočtu není vyčerpávající** – nabízejí se i jiné, méně sofistikované výpočty, jako např. přepočtení globálního uhlíkového rozpočtu prostým poměrem dle podílu ČR na světové populaci či na světovém HDP. I tak je však zřejmé, že jsou výsledky výpočtů obdobné a že se pohybují na zcela odlišné úrovni omezení emisí skleníkových plynů, než jaká je aktuální ambice žalovaných, vyjádřená např. v Politice ochrany klimatu v ČR.
- [62] Podle žalobců by tedy soud měl, podobně jako německý Spolkový ústavní soud, **přiměřený podíl ČR na snižování emisí skleníkových plynů určit** tak, aby dostal požadavkům ochrany základních práv žalobců. Tento podíl může být vyjádřen jak za pomoci tzv. uhlíkového rozpočtu, tak skrze cíl minimálního snížení emisí skleníkových plynů pro rok 2030, případně skrze cíl dosažení klimatické neutrality v roce 2050.
- [63] V případě, že by soud nebyl s to sám, na základě výše uvedených podkladů, předložených žalobci, přiměřenou míru snižování emisí skleníkových plynů stanovit, měl by k si k této otázce vyžádat nezávislé odborné posouzení, případně znalecký posudek. Pokud by z nějakého důvodu nebylo možné postupovat ani takto, měl by podle přesvědčení žalobců **žalovaným alespoň uložit povinnost** za jasně stanovených podmínek provést **analýzu potřebného snížení emisí skleníkových plynů** a následně v souladu s touto analýzou přijmout **potřebná přiměřená opatření ke snižování těchto emisí**.
- [64] Prvek „**konečnosti celkového množství emisí skleníkových plynů**“, obsažený buď v závazku klimatické neutrality, nebo implicitně v uhlíkovém rozpočtu, je podle žalobců nezbytnou složkou povinnosti, která musí být státu (žalovaným) uložena, aby nadále nedocházelo k nezákonným zásahům do práv žalobců. Aby bylo dosaženo ustálení globální teploty a tím došlo k ochraně práv žalobců, je nezbytné, aby se přestala zvyšovat koncentrace emisí skleníkových plynů v atmosféře. Jinými slovy, **pokud nebudou žalovaní směřovat ke klimatické neutralitě, nikdy nebude ukončen nezákonný zásah do práv žalobců**, protože bude nadále docházet ke zvyšování globální teploty a dopady na práva žalobců i budoucích generací se budou prohlubovat.
- [65] NSS ohledně závazku klimatické neutrality, plynoucího z nařízení EU č. 2021/1119, kterým se stanoví právní rámec ochrany klimatu, **konstatoval, že jej nezpochybňuje**, ale považuje jej za příliš obecný pro dovození konkrétních povinností jednotlivých členských států EU (odst. 165). Žalobci však upozorňují, že závazek klimatické neutrality nedovozují pouze z citovaného nařízení, ale také z pozitivních závazků státu v oblasti lidských práv a z Pařížské dohody. Pokud by žalovaní spoléhali na to, že emise skleníkových plynů z ČR budou vykompenzovány nižšími emisemi ostatních členských států EU či dalších zemí, museli by doložit přesvědčivé důkazy, proč na tyto externí okolnosti spoléhají.

⁴² Studie konkrétně uvádí, že absolutní emise skleníkových plynů by měly dosahovat 20,48 Mt CO₂ v roce 2030, což je snížení na 14,53 % oproti roku 2010 (údaje pro jednotlivé státy jsou dostupné v „supplementary documentation“ ke studii). Přepočtení vzhledem k roku 1990 byl na základě veřejně dostupných údajů proveden stěžovateli.

2. Žalovaní porušují mezinárodní a unijní klimatické právo

- [66] Podle čl. 4 odst. 2 Pařížské dohody mají všechny smluvní strany, včetně ČR, povinnost připravit, sdělit a zachovávat vnitrostátně stanovené příspěvky (tzv. NDC) ke snižování emisí skleníkových plynů. ČR však k dnešnímu dni **nepřijala vlastní NDC**, neboť **jedná společně s ostatními členskými státy EU** ve smyslu čl. 4 odst. 16 Pařížské dohody.
- [67] Podle rozsudku NSS se však **na ČR tento společný evropský závazek** (EU NDC)⁴³ na poli Pařížské dohody **přímo neaplikuje**. Konkrétně NSS konstatoval, že „...z mezinárodního ani unijního klimatického práva neplyne městským soudem dovozená povinnost ČR snížit emise skleníkových plynů do roku 2030 o 55 % oproti úrovni z roku 1990.“ (odst. 132 rozsudku NSS)
- [68] Závazek EU NDC zároveň **nesplňuje podmínku čl. 4 odst. 16 Pařížské dohody**, protože není stanoven „včetně úrovně emisí přidělené každé smluvní straně v příslušném časovém období.“ **Právní povinnost ČR připravit, sdělit a zachovávat NDC** (ať už samostatně dle čl. 4 odst. 2 nebo společně dle čl. 4 odst. 16 Pařížské dohody) **tedy nebyla splněna**.
- [69] Funkci NDC vůči ČR **nemůže splnit ani požadavek na snížení emisí o 14 %** (viz čl. 4 odst. 1 a příloha I nařízení EU č. 2018/842, o závazném každoročním snižování emisí skleníkových plynů členskými státy v období 2021–2030 přispívajícím k opatřením v oblasti klimatu za účelem splnění závazků podle Pařížské dohody a o změně nařízení č. 525/2013, kde jsou definovány konkrétní individuální závazky členských států ke snižování skleníkových plynů). Tento požadavek se totiž **netýká všech emisí skleníkových plynů**, ale pouze sektorů, na které se nevztahuje povinnost obchodovat s povolenkami na emise skleníkových plynů. Nařízení navíc zatím nereflektuje EU NDC, tedy závazek snížení emisí skleníkových plynů o 55 % do roku 2030 oproti roku 1990.
- [70] Příprava a stanovení klimatických závazků ČR přitom dle § 19 odst. 2 zákona České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky (dále jen „**kompetenční zákon**“) spadá do gesce MŽP. Stanovení cíle snižování emisí skleníkových plynů však zároveň dopadne do agendy všech žalovaných ministerstev – do oblasti dopravy, průmyslu i zemědělství.
- [71] Žalobci proto považují za nezbytné, aby ČR stanovila své **NDC tak**, aby vedl k udržení nárůstu globální teploty do 1,5 °C, jak vyžaduje čl. 2 Pařížské dohody, a následně aby **žalovaní přijali opatření k jeho dosažení**. Žalovaní mají povinnost NDC stanovit zejména v souladu s dostupnými vědeckými poznatky a také principy mezinárodního klimatického práva a lidských práv (viz část IV. bod 1. písm. c) a d) tohoto vyjádření).

3. Žalovaní porušili vnitrostátní a unijní sektorové předpisy

- [72] Pokud jde o porušení práva žalobců na příznivé životní prostředí, NSS konstatoval, že městský soud **měl lépe zdůvodnit, jak vymezil esenciální jádro práva** na příznivé životní prostředí a z čeho dovedl zásah do něj (viz odst. 146 a 147 rozsudku NSS). Ani v tomto kontextu však NSS kategoricky **nevyloučil potenciální nezákonný zásah žalovaných do práva žalobců na příznivé životní prostředí**, pouze uvedl, že nelze z tohoto práva dovést povinnost žalovaných snížit emise

⁴³ Dostupné online: https://unfccc.int/sites/default/files/NDC/2022-06/EU_NDC_Submission_December%202020.pdf.

skleníkových plynů právě o 55 %, jak učinil městský soud ve výrocích III. a IV. svého rozsudku (odst. 149 rozsudku NSS).

[73] NSS ve svém rozsudku naznačil, že nezákonnost zásahu do práva žalobců na příznivé životní prostředí může vyplývat mimo jiné z tzv. sektorových předpisů, tedy předpisů, které chrání jednotlivé složky životního prostředí a provádějí tak čl. 35 Listiny. Žalobci v souladu s názorem NSS namítají, že žalovaní svou nedostatečnou aktivitou při snižování emisí skleníkových plynů porušili jednak § 8 a 11 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí (dále „ZŽP“), a dále směrnici EU č. 2012/27 (dále jen „**směrnice o energetické účinnosti**“), směrnici EU č. 2018/2001 (dále jen „**směrnice o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů**“), nařízení EU č. 2018/841 o zahrnutí emisí skleníkových plynů a jejich pohlcování v důsledku využívání půdy, změn ve využívání půdy a lesnictví do rámce politiky v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030 (dále jen „**nařízení LULUCF**“) a **nařízení EU o klimatické neutralitě**. Porušení jednotlivých předpisů v oblasti ochrany životního prostředí je samo o sobě nezákonným zásahem. Především však potvrzuje námitky žalobců poukazující na komplexnější problém, který namítají žalobci od začátku; naplnění pouze sektorových povinností by k ochraně práv žalobců nestačilo.

[74] Konkrétně NSS ve vztahu k sektorovým předpisům ochrany životního prostředí konstatoval:

*„Pokud má však zásahová žaloba ve vztahu k těmto tvrzením uspět, je při nynějším stavu právního řádu nutno, aby byla posouzena **primárně** právě **pohledem těchto sektorových předpisů**, nikoli pohledem obecných klimatických závazků ČR, které nemají dostatečnou míru určitosti, jež by odpovídala povinnosti snížit emise skleníkových plynů do roku 2030 o 55 %, jak shledal městský soud. Je na posouzení městského soudu, zda jsou tvrzení obsažená v klimatické žalobě dostatečně konkrétní, aby umožňovala posoudit případnou nezákonnost tvrzeného zásahu z pohledu výše uvedených sektorových předpisů.“* (odst. 167 rozsudku NSS, zvýraznění doplněno)

[75] Právní **závaznost těchto „sektorových“ závazků** je podle NSS nesporná (odst. 135). Žalobci proto doplňují svá žalobní tvrzení o následující konkrétní porušení „sektorových závazků“ jednáním (nečinností) žalovaných.

[76] **Závazky plynoucí z níže citovaných evropských směrnic** jsou **přímo aplikovatelné** a žalovaní se jejich porušením dopouštějí nezákonných zásahů do práv žalobců. Z judikatury⁴⁴ Soudního dvora EU vyplývá, že podmínkami přímé aplikace evropských směrnic jsou **marné uplynutí lhůty** k transpozici směrnice, její **dostatečná přesnost a bezpodmínečnost** (ve vztahu k výsledku, jehož má být dosaženo) osoby, jež se bezprostředního účinku může dovolávat, a skutečnost, že aplikací směrnice nedojde k uložení povinnosti jiným fyzickým nebo právnickým osobám.⁴⁵ Žalobci konstatují, že tyto podmínky byly u níže uvedených směrnic naplněny.

a) **Porušení směrnice o energetické účinnosti**

[77] V čl. 7 o energetické účinnosti byl pro ČR stanoven **závazný cíl energetické účinnosti** (tj. snižování spotřeby energií a zvyšování účinnosti při jejich spotřebování) pro rok 2020 ve výši:

- 51,1 PJ (roční úspory) – tento cíl **nebyl splněn**, ČR dosáhla ročních úspor pouze ve výši 48,5 PJ,

⁴⁴ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 5. února 1963 ve věci Van Gend en Loos proti Nizozemsku, č. 26-62.

⁴⁵ Král, R.: Transpozice a implementace směrnic ES v zemích EU a ČR. Praha, C.H.Beck, 2002, str. 99 an. a tam citovanou judikaturu ESD

- 204,4 PJ (kumulované úspory) – tento cíl **nebyl splněn**, ČR dosáhla kumulovaných úspor pouze ve výši 144,8 PJ.

[78] Podrobnosti popisuje **zpráva MPO** o pokroku v oblasti plnění vnitrostátních cílů energetické účinnosti v České republice.⁴⁶

[79] Cílem směrnice o energetické účinnosti i povinností stanovených jejím čl. 7 je především snižování emisí skleníkových plynů a mitigace změny klimatu (viz bod 1. preambule). **Žalování tak porušením této právní povinnosti zasáhli do práv žalobců** – jak práva na příznivé životní prostředí, které je touto směrnicí prováděno, ale také práva na život, práva na ochranu soukromí, vlastnického práva, práva na samosprávu a práva na ochranu zdraví.

b) Porušení předpisů v oblasti dopravy

[80] Směrnice o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů zavedla pro rok 2020 **cíl 13 %** podílu energie z obnovitelných zdrojů v dopravě (viz Přílohu 1 této směrnice). Dle údajů Eurostatu a MPO (2022) byl **přítom podíl obnovitelných zdrojů na hrubé spotřebě v dopravě v ČR v roce 2021 pouze 7 %**.⁴⁷

[81] **Emise skleníkových plynů z dopravy v ČR navíc dlouhodobě narůstají**, mezi lety 1990 a 2018 došlo podle údajů Eurostatu v tomto sektoru k nárůstu emisí CO₂ o 69 %. Mezi lety 2008 a 2018 došlo k nárůstu o 3,6 %. Nárůst emisí skleníkových plynů v tomto sektoru je **v přímém rozporu se závazkem dosažení klimatické neutrality**, k němuž se všechny státy EU zavázaly v přímo účinném nařízení č. 2021/1119, kterým se stanoví právní rámec pro dosažení klimatické neutrality (dále jen „**nařízení EU o klimatické neutralitě**“). Žalování přitom zjevně **nemají jasný plán**, jak nárůst emisí skleníkových plynů v sektoru dopravy **v celkové bilanci emisí vyrovnat**. Vyrovnání by bylo možné např. zachytáváním uhlíku v lesích, které jsou ale v současném stavu rovněž emitenty skleníkových plynů (viz následující bod c) tohoto vyjádření).

Žalování se tak **dopouštějí porušení směrnice o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů**, a dále **porušení nařízení EU o klimatické neutralitě**, čímž **zasahují do práv žalobců**. Konkrétně žalování porušují právo žalobců na příznivé životní prostředí, které je dále prováděno zmíněnými předpisy, a také ostatních přímo aplikovatelných práv, jejichž ochrany se žalobci domáhají.

c) Porušení předpisů v oblasti ochrany lesů a využívání půdy

[82] Sektor využívání půdy, změn ve využívání půdy a lesnictví (LULUCF) je důležitý jak z hlediska adaptace na změnu klimatu (např. zadržování vody v krajině), tak z hlediska snižování emisí skleníkových plynů. V lesích totiž dochází k tzv. **propadu uhlíku (carbon sink)**, tedy procesu, kdy se v lesích ukládá CO₂ z atmosféry. V ČR však lesy svoji funkci v klimatickém systému přestaly plnit – v důsledku nedostatečné aktivity žalovaných se sektor LULUCF **namísto ukládání skleníkových plynů stal jejich emitentem**. Tím se žalování dopustili porušení předpisů evropského práva, konkrétně nařízení LULUCF a nařízení EU o klimatické neutralitě.

⁴⁶ Dostupné online: https://www.mpo.cz/assets/cz/energetika/energeticka-ucinnost/strategicke-dokumenty/2022/8/10--Zprava-o-pokroku-v-oblast-EE_2022.pdf.

⁴⁷ Dostupné online: <https://www.mpo.cz/assets/cz/energetika/statistika/obnovitelne-zdroje-energie/2023/1/Podil-OZE-na-hrube-konecne-spotrebe-energie-2010-2021.pdf>.

- [83] **Lesy přirozeně pohlcují uhlík (C)** prostřednictvím procesu fotosyntézy, při kterém absorbuje oxid uhličitý (CO₂) z atmosféry a přeměňuje ho na organické látky a kyslík (O₂). Tento uhlík je poté vázán v dřevní hmotě stromů a půdě, čímž snižuje množství skleníkových plynů v atmosféře a přispívá k mitigaci změny klimatu. **Pokud jsou lesy poškozené** a dřevo je např. spáleno nebo je mrtvé a rozkládá se, **uhlík (C) se z nich uvolňuje** zpět do atmosféry jako CO₂, čímž naopak přispívá k urychlení změny klimatu. Tato situace nastala i v ČR. V současnosti je zde **polovina všech lesů ohrožena** potenciálními škodami způsobenými kůrovcem. V roce 2019 eskalující šíření kůrovce způsobilo **škody ve výši 36 mld. Kč** (posudek Climate Analytics, str. 26, přílohou žaloby). Celkové ekonomické dopady změny klimatu na české lesy jsou odhadovány na 15 mld. ročně (viz posudek J. Zamouřil, str. 4-5, přílohou žaloby). Nadto mají lesy také nezastupitelnou funkci z hlediska adaptace na změnu klimatu, zadržování vody v krajině a biodiverzitu.
- [84] Z hlediska emisní bilance se Česká republika **již v roce 2018** na úseku lesů dostala do **pozice emitenta CO₂**. V roce 2018 šlo o více než 4 kt (kilotuny) skleníkových plynů, v dalších letech se hodnoty pohybovaly **mezi 8-13,5 Mt (megatun) skleníkových plynů** (viz zprávu NIR, 2023, str. 46). Přitom dřívější roční propady se dostávaly až k úrovni -8 Mt skleníkových plynů (viz zprávu NIR, 2023, tamtéž), která shrnuje údaje o vypouštění skleníkových plynů v ČR do roku 2021.
- [85] V dubnu 2023 bylo novelizováno nařízení LULUCF (příloha IIa), které stanoví nové závazné vnitrostátní cíle pro propad uhlíku v sektoru LULUCF do roku 2030. ČR **má podle novelizovaného znění nařízení LULUCF dosáhnout -827 kt (kilotun) emisí** skleníkových plynů v sektoru lesů – lesy tedy mají pohltit 827 kt emisí. V současnosti přitom **více než 10x větší množství emisí z tohoto sektoru ČR produkuje** (viz výše).
- [86] Potřeba snižování emisí v sektoru LULUCF vyplývá také z **nařízení EU o klimatické neutralitě**. Toto nařízení stanoví závazek všech států EU dosáhnout do roku 2050 vyrovnané bilance emisí skleníkových plynů, a to právě za pomoci jejich pohlcování v sektoru LULUCF (odst. 12 a 20 preambule nařízení). Nařízení také stanoví povinnost členských států „*[p]ři dosahování cíle [klimatické neutrality upřednostňovat] rychlé a předvídatelné snížení emisí a zároveň podporují jejich pohlcování pomocí přirozených propadů.*“ (čl. 4 odst. 1 nařízení)
- [87] Citovaná nařízení EU jsou **přímo účinná a závazná v celém svém rozsahu** ve všech členských státech EU. Žalovaní tedy mají povinnost se jimi řídit a směřovat již nyní ke splnění zde uvedených cílů. Tuto povinnost žalovaní porušují, neboť nemají jasný plán, jak závazků plynoucích z obou nařízení dosáhnout.
- [88] Lze předjímat argument žalovaných, že namítat nesplnění cílů stanovených k roku 2030 či 2050 je předčasné. Takové úvahy je třeba odmítnout s tím, že **vyčkávání do doby skutečného nesplnění cílů** by mohlo **zcela zmařit šanci na zajištění účinné ochrany práv žalobců**. V souladu s principem prevence a předběžné opatrnosti a vzhledem k závažnosti stávajících i budoucích dopadů změny klimatu je třeba skutečně zajistit, že státy svým klimatickým závazkům dostojí.
- [89] Nedostatečnou aktivitou ke snižování emisí skleníkových plynů (resp. jejich pohlcování) v sektoru LULUCF žalovaní **zasahují do práv žalobců** – jak do práva na příznivé životní prostředí, tak ostatních přímo aplikovatelných práv, kterých se žalobci dovolávají. Je tedy nezbytné, aby soud poskytl efektivní ochranu právům žalobců a nařídil žalovaným, aby přijali dostatečná a účinná opatření.

d) **Porušení zákona o životním prostředí**

- [90] Žalobci již v žalobě namítali, že žalovaní porušili povinnosti plynoucí ze ZŽP. Ust. § 11 ZŽP stanoví, že území nesmí být zatěžováno lidskou činností nad míru únosného zatížení. Únosné zatížení území je přitom dle § 5 ZŽP takové zatížení území lidskou činností, při kterém **nedochází k poškození**

životního prostředí, tj. dle § 8 odst. 2 ZŽP nedochází zhoršování jeho stavu znečišťováním nebo jinou lidskou činností nad míru stanovenou zvláštními předpisy.

- [91] Za zvláštní předpis upravující limity pro poškozování životního prostředí v oblasti klimatu ve smyslu § 8 odst. 2 ZŽP lze považovat **Pařížskou dohodu**, která je dle čl. 10 Ústavy součástí českého právního řádu a má aplikační přednost před zákonem. Dále citovaná ustanovení Pařížské dohody jsou **dostatečně jasná, určitá a bezpodmínečná**, takže je lze považovat za samovykonatelná (*self-executing*), což je dle doktríny implicitní podmínkou pro aplikační přednost mezinárodní úmluvy v českém právním řádu (viz Kühn, Z., Kysela, J. Aplikace mezinárodního práva po přijetí tzv. euronovely Ústavy ČR, *Právní rozhledy* č. 7/2002, s. 301-312).
- [92] Pařížská dohoda stanoví v čl. 2 odst. 1 písm. a) cíl „*udržení nárůstu průměrné globální teploty výrazně pod hranicí 2 °C oproti hodnotám před průmyslovou revolucí a úsilí o to, aby nárůst teploty nepřekročil hranici 1,5 °C oproti hodnotám před průmyslovou revolucí.*“ Tento cíl Pařížské dohody je **založen na širokém vědeckém konsensu**. Je třeba připomenout, že vyšší nárůst globální teploty by měl pro lidstvo nedozírné následky. Hrozí zhoršení obyvatelnosti velkých ploch území, nedostatek vody a obdělavitelné půdy, snížení produkce potravin, dopady na zdraví lidí a extrémní jevy počasí. Nedodržení závazků plynoucích z Pařížské dohody by nepochybně znamenalo poškozování životního prostředí dle § 5 a 11 ZŽP. **Tím, že žalovaní nezjistili, nestanovili a nedodrží cíl snižování emisí skleníkových plynů v souladu s Pařížskou dohodou, se tedy dopouštějí porušení § 11 a 8 odst. 2 ZŽP.**
- [93] **Žalobci se tak porušením jednotlivých sektorových předpisů ochrany životního prostředí (samostatně a tím spíše v jejich souhrnu) dopouštějí nezákonného zásahu do práv žalobců.**

V. Odůvodnění závěrečného žalobního návrhu

- [94] Žalobní návrh vychází z principů Pařížské dohody, mezinárodního práva životního prostředí, lidských práv a současného vědeckého poznání (podrobněji v části IV. bodě 1. tohoto vyjádření). Žalobci přitom pro ochranu svých práv před nezákonným zásahem považují za stěžejní, aby byl stanoven **konečný termín pro dosažení klimatické neutrality**, tedy stavu, kdy bude bilance emisí skleníkových plynů vyrovnaná. Jen takový stav může skutečně vést k ochraně práv žalobců, protože pokud bude nárůst emisí skleníkových plynů pokračovat, bude přímo úměrně dále narůstat i globální teplota. Všechny státy EU včetně ČR se přitom zavázaly k dosažení klimatické neutrality do roku 2050 (viz nařízení EU č. 2021/1119).
- [95] Zároveň žalobci upozorňují, že **podstatný není jen cílový stav** (klimatická neutralita), ale také cesta, jakou ČR k tomuto stavu dospěje. Není možné udržovat nadměrné emise skleníkových plynů s vírou, že je v budoucnu ze dne na den budeme schopni všechny „vypnout“. Žalobci proto navrhují, aby soud stanovil také povinnost žalovaných přijmout opatření ke dostatečnému snížení emisí skleníkových plynů k roku 2030, který je dle dostupného vědeckého poznání klíčový pro efektivní řešení změny klimatu.
- [96] Obdobných účinků, jako stanovením cíle dosažení klimatické neutrality společně s průběžným cílem snižování emisí, lze dosáhnout stanovením **závazného uhlíkového rozpočtu**, jak navrhovali žalobci v původní žalobě (str. 24 a násl.). Žalobci mají za to, že oba způsoby uložení povinnosti žalovaným by vedly k ochraně jejich práv.
- [97] Alternativně vyjádřené konkrétní cíle snižování emisí tak, jak jsou obsaženy v závěrečném žalobním návrhu, jsou odvozeny od **tří různých vědeckých postupů**, popsanych výše v odstavci 60, které

vycházejí z principů Pařížské dohody a mezinárodního klimatického práva. Výsledky těchto různých výpočtů se liší jen mírně a žalobci mají za to, že všechny z nich by vedly k efektivní ochraně jejich práv. Další dílčí alternativou je stanovení konkrétního cíle soudem na základě soudem zadaného odborného vyjádření, resp. znaleckého posudku. Zároveň žalobci **uvádějí alternativní obecnější žalobní návrhy** pro případ, že by soud považoval za možné pouze vymezení povinnosti žalovaných v takto obecné rovině.

VI. Závěrečný návrh

S ohledem výše uvedené skutečnosti a v souladu s výzvou soudu ze dne 17. 5. 2023 a odst. 169 rozsudku NSS, žalobci upravují žalobní petit tak, že navrhují, aby Městský soud v Praze vydal tento **rozsudek**:

- I. Zásah Ministerstva životního prostředí, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva dopravy a Ministerstva zemědělství do práv žalobců, spočívající v nestanovení konkrétních mitigačních opatření vedoucích ke snížení emisí skleníkových plynů o**

alternativně

- a. 81 % do roku 2030 a následně dosáhnou klimatické neutrality ČR do roku 2050,
- b. 84 % do roku 2030 a následně dosáhnou klimatické neutrality ČR do roku 2050, nebo
- c. 89,76 % do roku 2030 a následně dosáhnou klimatické neutrality ČR do roku 2050,
- d. ...% (*hodnota stanovená soudem*) do roku 2030 a následně dosáhnou klimatické neutrality ČR do roku 2050,

je nezákonný pro porušení čl. 2 a 4 Pařížské dohody, § 8 a 11 ZŽP a pozitivních závazků státu, plynoucích z čl. 6, 10, 11 a 35 Listiny, čl. 100 Ústavy a čl. 2 a 8 Úmluvy a čl. 1 dodatkového protokolu k Úmluvě.

- II. Ministerstvu životního prostředí, Ministerstvu průmyslu a obchodu, Ministerstvu zemědělství a Ministerstvu dopravy se zakazuje pokračovat v porušování práv žalobců nestanovením konkrétních mitigačních opatření vedoucích ke snížení emisí skleníkových plynů o**

alternativně

- a. 81 % do roku 2030 a následně dosáhnou klimatické neutrality ČR do roku 2050,
- b. 84 % do roku 2030 a následně dosáhnou klimatické neutrality ČR do roku 2050,
- c. 89,76 % do roku 2030 a následně dosáhnou klimatické neutrality ČR do roku 2050,
- d. ...% (*hodnota stanovená soudem*) do roku 2030 a následně dosáhnou klimatické neutrality ČR do roku 2050.

Nebo alternativně k žalobním návrhům I. a II. výše

- I. **Zásah Ministerstva životního prostředí, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva dopravy a Ministerstva zemědělství do práv žalobců, spočívající v nestanovení konkrétních mitigačních opatření vedoucích ke snížení emisí skleníkových plynů o míru stanovenou na základě odborné analýzy v souladu s principy mezinárodního klimatického práva, zejm. s tzv. *no-harm* principem, principem prevence, předběžné opatrnosti, spolupráce, mezigenerační spravedlnosti, proporcionality, udržitelnosti a společné, ale diferencované odpovědnosti států, je nezákonný pro porušení čl. 2 a 4 Pařížské dohody, § 8 a 11 ZŽP a pozitivních závazků států, plynoucími z čl. 6, 10, 11 a 35 Listiny, čl. 100 Ústavy a čl. 2 a 8 Úmluvy a čl. 1 dodatkového protokolu k Úmluvě.**

- II. **Ministerstvu životního prostředí, Ministerstvu průmyslu a obchodu, Ministerstvu zemědělství a Ministerstvu dopravy se zakazuje pokračovat v porušování práv žalobců nestanovením konkrétních mitigačních opatření vedoucích ke snížení emisí skleníkových plynů o míru stanovenou na základě odborné analýzy v souladu s principy mezinárodního klimatického práva, zejm. s tzv. *no-harm* principem, principem prevence, předběžné opatrnosti, spolupráce, mezigenerační spravedlnosti, proporcionality, udržitelnosti a společné, ale diferencované odpovědnosti států.**

- III. **Žalovaní jsou povinni uhradit žalobcům náklady řízení do třiceti dnů od právní moci rozsudku.**

Klimatická žaloba ČR, z.s.

[Redacted signature block]